

Signatuur, mahe muusika. Meeshääl *Epikoda. Eesti puuetega inimeste koja taskuhääl*

Meeshääl: Tere! Eesti puuetega inimeste koja taskuhääl ehk Epikoda on jälle käima läinud, sest et sügis jõudis kätte, suvepuhkused lõppesid ära ja meil on uus töö- ja terviseminister Peep Peterson ja temaga me seekord juttu teemegi. Me räägime tööhõivest ja töövõimetuse määramisest töötukassa poolt ja teeme juttu ka kutsehaigetest ning töö tervisest laiemaltki. Mina olen saatejuht Jakob Rosin ja loodan, et teil on põnev kuulamine. Minul igatahes ministriga vestlemine oli küll põnev. Hakkame pihta.

Signatuur

JAKOB ROSIN: Mul on hea meel tervitada Eesti puuetega inimeste koja taskuhäälisus nüüd töö ja terviseministrit Peep Petersoni. Tervist.

Peep Peterson: Tere.

JAKOB ROSIN: Me hakkame rääkima natukene tööhõivest ja töötamisest ja minister on see, kes Eestis kõige laiemat vaadet ehk selle üle omab. Ma võib-olla alustaksingi kaugemalt, Ma vaatasin, et töövõimereformist saab siin hea mitu aastat juba mööda. 2016 alustati sellega tegutsemist. Kuidas teie täna hindate, on töövõimereform enda eesmärgi täitnud ja on olnud edukas?

PEEP PETERSON: Jah. Ma mäletan, kui me seda arutasime tegelikult Epikoja rahvaga 16. aastal või enne seda. Siis meil tegelikult oli nagu hirmud olid suured, et sellest tekib siis inimestele pigem stress kui reaalne abi. Ja ja siis siis oli ka nagu mina olin siis ametiühingutes ja oli nagu valiku koht. Et kas keskenduda nendele nii-öelda hirmudele või mõelda, et mis on siis tegelikult inimeste pikk, suur huvi. Ja, ma, ma pean ütleva, et siis ma võtsin oma isikliku kogemuse sellest, kuidas mu isa langes tööturult välja liiga vara. Ja ma jõudsin järeldusele, et tegelikult inimesed tahavad olla kaasatud, inimesed tahavad olla Tööl. ja see oli siis nagu see põhifookus. Ma mäletan, me kritiseerisime tookord valitsust, et see nagu eelarvestab seda lohakalt ja ja ei mõtle kaasa, aga noh, tänane seis on see, et tegelikult on saanud tööd palju-palju rohkemad inimesed, kui me tookord unistasime. Ma usun, et nende inimeste elu on kvaliteetsem ja parem. Me teame ka samal ajal, et on probleeme seal ja pettumusi nende hindamisega seoses. Aga neid me ka nagu jooksvalt lahendame, nii et mina pigem olen nagu meeldivald üllatunud, et läks paremini, kui me lootsime. Aga see ei tähenda, et neid probleeme ei peaks edasi lahendama, mis seal üles jäid.

JAKOB ROSIN: No me tegelikult tõesti näeme seda, et inimesed on saanud tööle ja paljud neist ka tööd tahavad teha. Aga mida nende inimestega teha, kes võib-olla on olnud siin aastaid, aastakümneid sellised kodused, et neil tegelikult oleks võimalik teha tööd, neil lihtsalt puudub selline harjumus teha Töövõimereform on üritanud neid inimesi tuua pildile, mõnel juhul see võib-olla õnnestunud, mõnel juhul mitte. Kui suur probleemkoht see teie vaatest täna on.

PEEP PETERSON: Jah, et need, kes tahtsid tööd teha, Need said tegelikult esimeses ringis väga kiiresti ja siis sealt me tegelikult läheme järjest samm-sammult edasi, et ühed, kes väga tahtsid, järgmised, Kes, kellel ei olnud midagi selle vastu ja siis olid need, kes olid leiged, eks ju, võib-olla on täna jõudmas tööturu lähedal, aga on, on inimesed, kes on juba nii harjunud selle mõttega, et, et see töö on nende jaoks nagu ei ja nemad ilmselt on algusest peale kogu seda protsessi tajunud sellise nagu stressina. Et ma väga loodan, et teiste eeskujul neid veenab. Selge on see, et nad ei tule väga kergesti kaasa ja neil ei olegi kerge kaasa tulla, sest nende nõnda nii-öelda sotsiaalsed taustad ja valmisolekud ongi tagasihoidlikud. Aga kui töötukassa pakub selliseid nii-öelda pehmeid abimeetodeid, et on see siis

mingisugused kooskäimised, , klubilaadsed, sellised nii-öelda meetodid, et neid-neid ma ikka soovitaks käia, võib-olla läheb seal see nii-öelda meeleolu paremaks, et kõige halvem, mis võib-olla tekkis selle reformi käigus oli see, et, et väga paljud inimesed olid ehmunud ja välistasid enda jaoks selle mõtlesid väga hirmsaks enda jaoks selle mõtte, et kunagi tööl käivad ja-ja sealt tagasi välja pääsemine ei ole olnud kerge.

JAKOB ROSIN: Paljud inimesed on tööle saanud, meil on tegelikult ka võib-olla puudeliigiti selliseid auke, mina töötan muuhulgas ka Eesti Pimedate liidus ja Eesti nägemispuuetega inimeste kogukonnas. On-on-on neid inimesi, kes üldse ei näe, väga vähe tööle saanud, et kas need probleemkohad erinevate puudeliikide lõikes on-on, on teile teada, sest näiteks kui ma küsin töötukassa käest numbreid, siis nad neid ei tea, et kui palju näiteks pimedaid inimesi tööle on saanud.

PEEP PETERSON: No, ega me ei ole ka töötukassast küsinud, et kuidas see on. Me oleme uurinud küll, et kuhu siis rakendutakse ja enamasti ma kahjuks pean ütleva seda, et rakendumine kogu selle reformi käigus on pigem olnud sinna nii-öelda miinimumpalga lähedale, ehk siis tegelikult need töökohad, mida me tahaksime inimestele, mida nad suudaksid täita ka ma arvan oma intellektuaalsete võimete poolest. Et neid ei tulda pakkuma sellele sihtgrupile kahjuks veel, et see on asi, mida -mida me peaksime tegelema. Näiteks praegu ma vaatan, eks ju, meil tuleb see broadcast väga hästi välja. Küsin, miks ei ole Eesti Raadio võtnud juba inimest tööle?

JAKOB ROSIN: No ma töötan Vikerraadios. NAERAB

PEEP PETERSON: okei, siis on korras, siis näed siis juba on midagi.

JAKOB ROSIN: tegelikult tööandjate seisukohast, mis nemad täna tunnevad, sellepärast, et kui ma räägin inimestega, kellel on erivajadus, siis-siis hästi sageli me jõuame nagu sinna küsimuse juurde, mis inimene iseendalt küsib, et "kas ma oma CV-sse panen selle, et ma olen puudega?" ja paljud ei pane sellepärast et tööandjatel endiselt on nagu väga suur eelarvamus.

PEEP PETERSON: Minu-minu taust on see, et ma tulen, eksju, ametiühingutest, kus me oleme siis menetlenud seda nii-öelda pilvisemat poolt tööturust ehk siis võib-olla keskmine pilt tööandjast on parem, kui ta on olnud minu nagu karjääri jooksul ametiühingus töötades. Et ma kardan, et see on tegelikult tunnetamise küsimus, et kõik töökohad alla mediaanpalga... Ma oleksin kõhklev, kas ma seda kirja paneksin, võib-olla need töökohad, mis on seal nii-öelda päikselisemal poolel seal-seal võib olla sellist nii-öelda valgustatud rohkem ja, seal ma julgeksin kirjutada, et ma, ma-ma ei ole liiga optimistlik, et-et see on hea mõte kirjutada, kuigi, kui on teatud-teatud sellised nii-öelda momendid, kus võib-olla riik toetab, siis võib-olla tuleks nagu kasuks. On olnud juttu sellest, et-et võib-olla kauplused on pigem huvitatud, eks ju. Vähenenud töövõimega inimestest isegi kui võib-olla täie töövõimega inimestest, sest teatud need riiklikud toetused kuluvad meile marjaks ära, aga-aga ma ei julge seal ka nii väga kindlapeale väita.

JAKOB ROSIN: Kui töövõimereform tuli, või seda arutati, üks kriitikapunkt oli liigne sõltumine Euroopa Liidu rahadest. Ja kui ma loen Eesti Päevalehte, seal mõnda aega tagasi, Tuuli Jõesaar kirjutas sellest, kuidas Töötukassal on suur mure, Euroopa rahad, või need fondid varsti sulguvad, rahad saavad otsa. Teenuseid samas on vaja edasi osutada, inimestel on seda vaja ja teenused on ennast ka suuresti ära tõestanud, eks ole. Samas noh, ei lähe, ei lähe pea tundigi mööda, kui me ei kuuleks Eesti riigis täna kokkuhoietest ja kärbetest, et kui suur see oht seal on, et see nende teenusteni ühel hetkel jõuab? Sest,

et töötukassa, ma saan aru oktoobri kuuks, peab esitama valitsusele ülevaate, või siis teile ülevaate selle kohta, mida kärpida ja kui palju on võimalik.

PEEP PETERSON: Positiivne moment on see, et nad ei esita meile midagi sellist, mis on juba ette ära otsustatud, et me saame lihtsalt neid nii-öelda momente pidi kõndida ja vaadata, mis seal sees, mis seal siis praegusel hetkel on, millised on rohkem õigustunud meetmed ja millised ei ole, et me õigustanud asju kindlasti ei taha nagu kinni panna, ehk siis jah, et-et see meile mingisugune ülevaade antakse, ei tähenda veel seda, et asjad kinni lähevad, tõsi on see, et vähemasti 6,2 miljoni ulatuses

me seda nii-öelda kärpekohta otsime. Ja noh, see on siis selles usus, et-et võib-olla kõik asjad ei ole nii-nii hädavajalikud olnud ja nii kasulikud, ma ei oska praegu näppu peale panna, ma juba niimoodi ennetan järgmist küsimust. Et mis need asjad on seal 6,2 sees. Ma praegusel hetkel ei suuda vastata, ei tea täpselt, aga-aga pigem on siis nii, et me ei püsi jäigalt nendes mõtetes, vaid me käime rahulikult, vaatame, kas mõnda asja saab pisut vähendada, kas neid saab ümber korraldada teistmoodi soodsamalt ehk siis me tahaksime olla sama-sama kvaliteetselt edasi, kui see kärbe ka toimub.

JAKOB ROSIN: Ükski muudatus nii-öelda mis inimestele meeldiks, ei tule ilmselt ilma kulutusteta. Ma olen kuulnud ühte muret nii-öelda just tööandjate poolt. Ja tegelikult ka töötajate poolt, et-et osaline tööaeg on selline üks murekoht, et inimestel on keeruline osalisele tööle saada, tööandjad seda ei soovi. Nad peavad siiski sama palju makse nende inimeste pealt maksma. Samas tervis ei luba võib-olla kõigil täiskoormusega töötada. Et kas siin on mingisuguseid muudatuse lootuseid tulemas mingil ajal?

PEEP PETERSON: Me oleme tegelikult läbi kõndinud selle teema kolmepoolsena, et valitsus, tööandjad, ametiühingud. Ja nii tööandjad kui ametiühingud on olnud seda meelt, et ka samamoodi, et neid võimalust mitmekesise, noh erineva nagu koormusega töökohtade järele tegelikult Eestis on, on suur. Kui Hollandis on probleem selles, et-et võib-olla neid nii-öelda täishõive töökohti on liiga vähe, siis Eesti probleem on see, et liiga paindumatult võetakse, agasiin on natuke maksupoliitiline moment ka, see sotsiaalmaksu pörand, Ja meie tööandjad kahjuks ei tea nendest eranditest, mis juba kehtivad. Et ja-ja üks-üks salaplaan siin aasta tagasi oli see, et me, kui me analüüsisime, et me praegusel hetkel seda pörandat kaotada ei saa, küll aga me saame luua, võib olla ühe erandi veel, kus seda pörandat ei küsitaks ja selle käigus siis anda ka tööandjatele jällegi teada, et vot need inimesed ja need inimesed. Ma arvan, et enamus puuetega inimesed kuuluksid pigem nende hulka, kelle puhul need erandid kehtivad, ja nende puhul see nii-öelda sotsiaalmaksu pörand ei tohiks olla pooliku töökohana või noh, osalise tööaja nagu saamise probleemiks. Aga jah, et see on pigem kommunikatsiooni küsimus, aga-aga täna siin kohtudes Epikoja juhtidega, siis me tuvastasime neid teemasid veel, mis tuleks tegelikult läbi rääkida tööandjatega otse, et miks üks või teine asi ennekõike see osalise koormusega töökohtade loomine, mille taga see ikkagi on ja kui riik saab aidata, siis millega?

JAKOB ROSIN: Ehk siis mul on tunne, et mitmed probleemid võib-olla on isegi selle taga, et tööandjad lihtsalt ei tea asju, et me peame rohkem rääkima.

PEEP PETERSON: Absoluutselt, et siin vahel räägitakse sellest, et maru jäik on kõik seadus, aga-aga tegelikult praktika ka kohtupraktika lubab asju teha palju palju rohkem, et võib-olla see nii-öelda tööandjate harimine, küsimus, et kuidas tööandjaid harida, kuidas viia siis nagu see teadmine Tööandjateni, mida kõike tegelikult tööturg täna võimaldab, milliseid häid inimesi saada on. Millistel soodsatel tingimustel maksupoliitika seisukohast, et seda infot me võiksime kõik koos paremini jagada, aga, aga noh, seda niisama nentida ei ole mõtet. Selleks tuleb ikka mingi reaalne pingutus teha ja plaan.

JAKOB ROSIN: Sageli juhtub ikkagi seda, et töötaja, kui sa oled ka vähenenud töövõimega töötaja peab oma õiguseid väga detailselt teadma, ta peab väga teadma, mis võimalused tal on, ta peab oskama neid õigest kohast küsida, see, see-see nii-öelda see kadalipp on-on üsnagi-üsnagi tihe. Kas see protsess võiks inimese jaoks kunagi ka kergemaks muutuda? võib-olla teise külje alt, Siin ette valmistades, ma kuulsin ka Nendest probleemidest päris palju, kus inimene ise tajub, et ta tervis on halvenenud ja ta läheb oma töövõimet hindama, aga ta siiski hinnatakse saajaprotsendilise töövõimega töötajaks, ehkki tegelikkuses tervislikel või muudel põhjustel on-on tema tervis kehvem, et-et see on inimese jaoks, sellised tagasilöögid on nagu päris-päris tõsised. Kas see protsess võiks ühel hetkel natukene lihtsamaks ja mugavamaks just selle inimese jaoks muutuda?

PEEP PETERSON: Et siin on nüüd kaks olukorda, et kas suhetes tööandjatega võiks midagi muutuda, siis ma kahjuks pean ütleva seda, et me elame kapitalistlikus maailmas, mis nüüd liiga, noh mis areneb täpselt omas tempos, et-et võib-olla kahe aasta pärast on ta kaks protsenti või viis protsenti nagu leebem. Tavalise inimese suhtes tegelikult Kapitalism ongi-Ongi karm, karm kord. Et siin pigem mina mõtleksin selle peale, et mis on need tugi mis, mis on see tugi, mida me inimestele anname, et, et kas inimesed tõesti kuskilt liidust, hästi rahastatud liidus saaksid seda nii-öelda tuge, et neil oleks abimees, kes neil selle tee läbi käiks, ma lihtsalt mõtlen rootsi peale. Rootsi valgekraed.

Ka neil, ütleme, nad on haritud inimesed, töötavad kontorites ka neil on nagu tegelikult keeruline tööandja vastu teatud situatsioonides nagu astuda, aga, aga, ja nad peavad liituma ja maksma liikmemaksu selleks et neil oleks nagu siis abimees olemas, kelle või noh, et nad saavad siis ametiühingusse pöörduda ja küsida, et-et kas, kuidas asjad on, kas nii või teisiti, ehk siis igale küsimusele antakse sealt vastus. Et seda enam on meil vaja, eks ju. Võib-olla inimestel, kellel on ka muid takistusi vabal suhtlemisel seda tuge tagada, et-et ma arvan, et see asi jääb nagu alatiseks. mis puudutab nüüd seda töötukassa poolt, kas läheb inimlikumaks? Ma arvan, et neid otsuseid hakkab tulema paratamatult, kus inimese sisetaju ja arstide hinnang lähevadki lahku. Mida teha saab, on see, et see vestlus peab minema natuke inimlikumaks, et see nagu põhjendus ja suhtlus seal on nagu mitte masinlik, vaid-vaid nagu inimlik. Selgitatakse ära, et miks üks või teine otsus tuleb. Ja siis võib-olla ka otsus, see sisu muutub, kui-kui on teada, et seda tuleb ka isiklikult võib-olla edastada, et-et siis-siis peab ka võib-olla väga täpselt määratlema, millistel kaalutlustel üks või teine otsus tehti.

JAKOB ROSIN: No samas sotsiaalkindlustusameti poolt, mis küll otseselt töötamisega alati seotud ei ole, aga kostab üsna tihti neid lugusid, kus inimene, kellel, On sügav puue, ta läheb ümberhindamisele ja, ja tema puuet tohutult kergendatakse.

Eelmine nädal nägin ühte inimest meie võrgustikust, kes ei näe üldse, kellele töötu... või vabandust, sotsiaalkindlustusamet oli andnud siis keskmise puude, justkui asjad oleksid paremaks läinud, et kas need ümberhindamisel niisugune see kriteerium, mis on nii töötukassas kui ka sotsiaalkindlustuses kasutusel, kas see, kas see jääb samaks, seda hinnatakse ümber. Sest et siin on ju räägitud ka sellest, et kogu see valdkond liiguks ümber nii-öelda puude vaatamisel teenustele, mis teenuseid inimesel vaja on, et on siin mingisuguseid suuremaid muudatusi lähiajal plaanis?

PEEP PETERSON: Siin ma pean nüüd ütleva ausalt, et sinna nii-öelda sotsiaalpoolele kahjuks tervise- ja tööminister eriti ei pääse ja ta neid pilte mis toimuvad seal-sealpool ütleva, majapooles, mis on muidugi jabur, et silotorni sees on veel väike silotorn, eks ju, mida-mida teine pool ei näe. Aga mis puudutab töötukassat, siis siin ma pean endal selle-selle teadmise tekitama, et aru saada, kuidas see protsess

täpsemalt käib ja mis siin, mis need puudujäägid on, et ja mis on ka see nii-öelda poliitika suund, kuidas hindamised võiksid tulevikus toimuda?

JAKOB ROSIN: Eesti puuetega inimeste koja üks liige on ka Eesti kutsehaigete liit, kellega ma rääkisin siin intervjuud ette valmistades ja ja nende poolt tuli küsimus selle kohta, kui kaugele on jõudnud siis tänase seisuga tööõnnetuse ja kutsehaiguskindlustussüsteem, mida ma saan aru, on siin ka erinevate valitsuste poolt aastaid aasta kümneidki aetud, viimati suuremalt vist aastal 2018. Kas kutsehaigetele, kes-kes on end, kes näiteks tööõnnetuse tõttu on, on töövõime kaotanud, kas neile võiks olukord natukene lihtsamaks minna??

PEEP PETERSON: Siin on ja lihtsamaks, lootust on, praegu on üks-üks areng on siin olemas lihtsalt taustale. Täna töövaldkonnas osades ka sotsiaalküsimustes asjad liiguvad ainult juhul, kui selle osas on kokku leppinud kaks suurt mõjupoolt. Mõjuagenti, tööandjad ja ametiühingud. NÜüd ei ole 20 aasta jooksul tööandjaid suudetud paati saada, seda kindlustust teha ja paratamatult jääb see takistuseks. Sellise klassikalise kindlustuse tegemisel. ehk siis mida siis sellistes oludes praegu me püüame teha, on see, et me püüame kavaldada ja otsime viise, kuidas saaks ja praegusel hetkel on siis, või ütleme, kevade seisuga on siis sõlmitud üks-üks suur kokkulepe soodustingimustel vanaduspensionide reformimiseks, kus üks säte ütleb seda, et me võime eelnõuga edasi minna, mis kuskil 30. 36. ja põlevkivisektoris 49. aastal siis staaži kogumise lõpetab. Aga seal on teised kaks punkti, kõigepealt karjäärivahetusprogrammi pakkumine siin lauljatele, tantsijatele ja kõigile väljateenitud aastate pensionide omajatele täna ja seda me saame järgmisest aastast teha ja teine väga oluline moment on siis see, et kui töövõimetus on tekkinud töö tagajärjel, siis seda hakkaks tulevikus hindama töötukassa ja neil inimestel mõistetakse välja, siis töötu toetusele lisaks hüvitis selle ütleme nii-öelda töökohal kaotatud tervise eest. Ehk siis võiks välja näha nii, et 350 või 400, pluss pluss 300 või 350, ühesõnaga tänases vääringus. Et see oleks see asi, mis inimestel oleks reaalselt abi. Esiteks rahaliselt, teiseks kui töötukassa hindab seda, mitte ei jäeta tööandjale vaielda kohtus, siis oluliselt langeb see tõendamiskoormus. Töötukassal ei ole põhjust, nagu nii suurtes kogustes neid nii-öelda kärude viisi need dokumendid tuua, tõestuse lävend langeb. Ja kolmas asi on see, et see omakorda loob perspektiivi, et ühel päeval me küsime Tööandjate käest, miks tööandjad seda kõike kinni maksavad omast taskust, kui me võiksime tegelikult ta siis taandada ära iga tööandja nagu isiklikule panusele, et miks üks tööandja sallib oma töökeskkonnas rohkem riski kui teine, nii et teeme selliseid kukesamme lootusega jõuda lõpuks nagu kutsehaigetelega oleme ammu-ammu tahtnud-tahtnud jõuda, aga kahekümne, ma ei tea, viie aasta jooksul ei ole reaalselt jõudnud.

JAKOB ROSIN: Küsin siia lõpetuseks võib-olla selle küsimuse ikkagi ära, et millal need sammud võiksid toimuda?

PEEP PETERSON: No see kokkulepe tuleb meil sõlmida 22. aasta lõpuks, milline see tööst põhjustatud haigus, töövõimetus süsteem välja hakkab nägema, see peab olema meil selle aasta lõpuks kokku lepitud hetkel on jõustumise ajaks pandud 30. aasta alles, aga kui me oleme kokkuleppe sõlminud, ette näinud, kuidas rahastatakse ja palju see maksab, siis on siin kahel valimised, vahepeal, kus koalitsioonilepetega saab seda teemat tõsta siis ettepoole. Kui mina peaksin poliitikas olema, siis mina pingutan küll selle nimel, et sotsid ja võib-olla ka Keskerakond selle nii-öelda teema koalitsiooni lauale tõstavad, nii et, et see tuleb sealt 30.-st aastast varasemaks.

JAKOB ROSIN: Mul on hea meel, et Eesti puuetega inimeste koyal on töö ja terviseministriga tekkinud hea koostöö. Peep Peterson, ma väga tänan selle väikese põgusa vestluse eest.

PEEP PETERSON: Aitäh teile.

SIGNATUUR: *Salvestas, intervjueris ja monteris, Jakob Rosin.*